

BİBLİYOGRAFYA :

et-Ta'rifât, "araz" md.; Tehânevî, Keşşâf, "araz", "cevher" md.leri; Rıza Tevfik, Kâmûs-ı Felsefe, "accident" md.; Aristoteles [Aristo], Metafizik (trc. Ahmet Arslan), İzmir 1985, 1025^a 10; 1026^a 30-1028^a 5; Eş'arî, el-Lûma^c, s. 55; a.mlf., Makâlât (Ritter), s. 303-313, 319, 327, 334, 344-348, 358-362, 367-372, 373-374, 376-378, 405, 548-549, 566-570; Mâtürîdî, el-Akîde, Nuruosmaniye Ktp., nr. 2188, vr. 1^a; a.mlf., Kitâbü't-Tevhîd, s. 12-17; Ebû Abdullah el-Hârizmî, Mefatîhu'l-'ulûm, Kahire 1342, s. 86; Kindî, Resâ'il, I, 61-63, 67; Fârâbî, Kitâbü El-fâzi'l-musta'mele fi'l-mantîk, Beyrut 1986, s. 76-77, 79, 86; Bâkullânî, et-Temhîd (nşr. R. J. McCarthy), Beyrut 1957, s. 11, 18, 22, 40-41; İbn Fûrek, Mücerredü Makâlâtî's-Şeyh Ebi'l-Hasan el-Eş'arî (nşr. Daniel Gimaret), Beyrut 1986, s. 257, 265; Kâdî Abdücebbar, Şerhu'l-Üşûl-i-hamse, s. 91-93; a.mlf., el-Muhtâ bi't-teklîf, s. 40-42, 54-57; İbn Sînâ, eş-Şifâ³, s. 57-58, 93-152, 220-229; a.mlf., en-Necât, Kahire 1357/1938, s. 7, 57, 200-201; Bağdâdî, Üşûl'd-dîn, s. 36-37, 40-56, 67; a.mlf., el-Fark (Abdülhamîd), s. 115-116; İbn Hazm, el-Faşi (Umeyre), V, 161, 175-178, 183, 193-195, 201, 237-239; Ebû Ca'fer et-Tûsî, er-Resâ'ilü'l-'aşr, Kum, ts. (Muessesetü'n-Neşri'l-İslâmî), s. 68-79; Cüveynî, eş-Şâmil fi'uşûl'd-dîn (nşr. Ali Sâmî en-Neşşâr), İskenderiye 1969, s. 166-213; Ebû'l-Yûser el-Pezdevî, Üşûl'd-dîn, Kahire 1383/1963, s. 11-15; Gazzâlî, Mi'yârü'l-ilm (nşr. Süleyman Dünyâ), Kahire 1961, s. 94, 98; a.mlf., el-İktisâd fi'l-'itikâd, Beyrut 1403/1983, s. 19-21; Ebû'l-Muîn en-Nesefî, Tebsîratü'l-edille, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 2907, vr. 17^a-24^b; Kâdî Ebû Ya'la, el-Mu'temed fi'uşûl'd-dîn (nşr. Vedî Zeydân Haddâd), Beyrut 1974, s. 36-37; Şehristânî, Nihâyetü'l-ikdâm, s. 11, 143-149, 151; Sâbüni, el-Bidâye, s. 19, 20, 41, 63; İbn Rüşd, Tehâfütü't-Tehâfüt (nşr. Maurice Bouyges - S. J.), Beyrut 1930, s. 139, 140, 365; a.mlf., el-Keşf'an menâhici'l-edille, Kahire 1388/1968, s. 48-51, 52-53; a.mlf., Telhîşu Kitâbî'l-Mekûlât, Kahire 1980, s. 79-80; İbn Teymiyye, Mecmû'u fetâvâ, VI, 36, 41, 90-91, 102-103, 343; VIII, 150; XII, 318; a.mlf., Mecmû'atü'r-resâ'il, III, 365-366; IV, 209-211; Beyzâvî, Tevâli'u'l-envâr, İstanbul 1305, s. 157-162; Cürcânî, Şerhu'l-Mevâkıf, I, 426, 428-447; Süyûrî, İrşâdû'l-tâlibîn ilâ nehci'l-müstersidîn (nşr. Mehdi er-Recâî), Kum 1405, s. 27-34, 59, 69-70, 91, 131-142; İzzâhu'l-meknûn, II, 269; İzmirli, Yeni İlm-i Kelâm, I, 237, 275; II, 15; a.mlf., "Ebû Bekr Bâkullânî", DİFM, III/5 (1931), s. 137-172; a.mlf., "Araz", İTA, I, 471-472; Ali Sâmî en-Neşşâr, Neş'etü'l-fikri'l-felsefi fi'l-İslâm, İskenderiye 1962, I, 599; İbrâhim Medkûr, el-Mu'cemü'l-felsefi, s. 118; Abdurrahman Bedevî, Mezâhibü'l-İslâmiyyîn, Beyrut 1979, I, 304-305, 386; Cemil Salîbâ, el-Mu'cemü'l-felsefi, II, 68, 71; Ca'fer Âl-i Yâsîn, el-Mantîku's-sinevî, Beyrut 1983, s. 27, 35-36, 43-44; A. S. Tritton, İslâm Kelâmı (trc. Mehmet Dağ), Ankara 1983, s. 73, 89, 94-95, 132; Mahmut Kaya, İslâm Kaynakları Işığında Aristoteles ve Felsefesi, İstanbul 1983, s. 208-212; M. Şemseddin, "Mütellimîn ve Atom Nazariyesi", DİFM, I (1925), s. 68, 72, 95, 97-98, 100; M. Şerefeddin Yalıtıkaya, "Araz", İA, I, 557-558; F. Rahman, "Arad", El² (Fr.), I, 623; a.mlf., "Araz", Elr., II, 271-273.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

ARAZBAR

Türk müzikisinde
birleşik bir makam.

Terkip edeni bilinmemekle beraber en eski örneğinin Kırım hanlarından II. Gazi Giray Han'ın (ö. 1607) bir eserinde görülmesine bakılırsa dört buçuk asırdan beri kullanıldığı tahmin edilebilir.

Öteden beri nazariyede kitaplarıyla sözlük ve ansiklopedilerde bu makam dizisinin cârgâh perdesi üzerinde rast (veya acemli rast) beşlisine uşşak dörtlüsünün ilâvesiyle meydana geldiği ifade edilmiştir. Ancak bütün bu tariflerden sonra makama örnek gösterilen eserlerde karcıgarlı bir karar seyri görülmektedir. Bu seyir de bir geçki değil bütün eserlerde müşterek bir aslî unsur olduğundan karcıgarlı bir tarif yapılması zaruridir. Şu halde arazbar makamı cârgâh perdesi üzerindeki rast beşlisine karcıgarlı bir karar seyrinin eklenmesinden meydana gelmiştir. Nota yazımında donanımına karcıgar makamının ârizaları yazılır. Makamın güçlülere gerdâniye ve cârgâh perdeleri, durağı düğâh perdesidir. Bütün birleşik makamlar gibi seyri incidir.

Makama örnek olarak Sermüezzîn Sâdullah Efendi'nin çenber usûlündeki "Her ne dem hûbân ile bezme o verd-i ter gelir" mısraı ile başlayan bestesi ile Tanbûrî Emin Ağa'nın saz semâisi gösterilebilir.

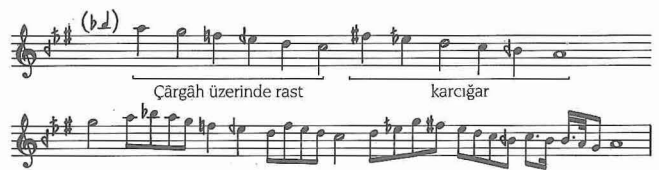
BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, Türk Müzikisi, I, 140-142; IV, 238-239; Arel, Türk Musikisi, s. 98; Karadeniz, Türk Musikisi, s. 102-103, 371-372; Rauf Yektâ, "La Musique Turque", EMDC, V, 3004-3005.

CİNÜÇEN TANRIKORUR

Arazbar
makamı
dizisi
ve seyir
örneği

Arazbar-büselik
makamı
dizisi
ve seyir
örneği

ARAZBAR-BÜSELİK

Türk müzikisinde
birleşik bir makam.

III. Selim tarafından terkip edilmiştir. Dizisi, arazbar makamı seyrine büselik dörtlü veya beşlisinin eklenmesinden meydana gelir. Nota yazımında donanımına, karar kalıbı olan büseliğin gereği olarak hiçbir ârıza konmamalıdır. Makamın güçlülere gerdâniye, dik hisar ve cârgâh perdeleri, durağı düğâh perdesidir. Çoğunlukla dik hisarda segâh makamı, cârgâhta nikriz makamı çeşnisiyle karar verilir. Seyri incidir.

Arazbar - büselik makamına örnek olarak Zeki Mehmed Ağa'nın ağır düyek usûlündeki peşrevi, Suyolcuzaade Sâlih Efendi'nin ağır çenber usûlündeki "Zahmdâr-ı hayretim, dağımla yârem bağlarım" mısraı ile başlayan bestesi ile Hacı Sâdullah Ağa'nın "Al gönlümü âyine-i ma'nâdir bu" mısraı ile başlayan yürük semâisi gösterilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, Türk Müzikisi, I, 223-224; IV, 260; Arel, Türk Musikisi, s. 115-116; Karadeniz, Türk Musikisi, s. 152, 622.

CİNÜÇEN TANRIKORUR

ARAZİ

(الاراضی)

Nevilerine göre kendisine
çeşitli hükümler bağlanan yer, toprak.

Arazi kelimesi "yer" anlamına gelen Arapça arzın çoğuludur. Genel kaideye uygun olan çoğul şekilleri arazûn ve urûz ise de asıl kullanılan, gayri kıyâsî çoğul